

TEMMUZ 2019-BÜLTEN 18

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İKTİSAT FAKÜLTESİ AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ

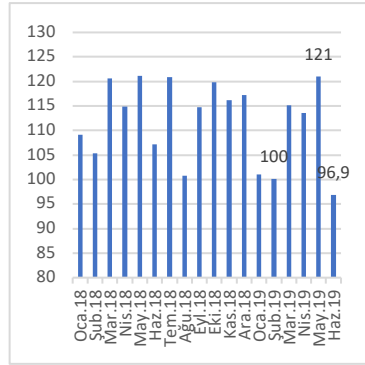
Bu Ay

1. Sanayi Üretimi Haziran'da %3,9 Azaldı	2
2. Temmuzda Ekonomik Güven Endeksinde Gerileme	3
3. Cari Denge Yıllık Bazda Fazla Verdi.....	5
4. Haziranda Dış Ticaret Açığı %42,5 Azaldı	6
5. İşgücü Piyasasında Daralma Devam Ediyor.....	7
6. Temmuz Ayında Enflasyon %16,65'e Yükseldi.....	9
7. Merkez Bankası'ndan Faiz İndirimi.....	12

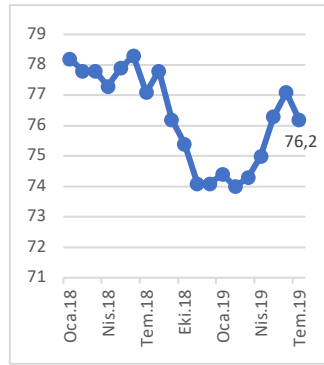
1. Sanayi Üretimi Haziran'da %3,9 Azaldı

Ekonomik büyümenin öncü göstergelerinden **sanayi üretimi endeksi (SÜE)** Haziran 2019'da bir önceki yılın aynı dönemine göre %3,9 azaldı. Sanayi üretimi (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış) bir önceki yılın aynı çeyreğine göre ise %3 azaldı. Sanayinin alt sektörlerine bakıldığında imalat sanayi sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %4,6 azalırken, madencilik ve taş ocakçılığı sektör endeksi %4,8 ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi %0,5 arttı.

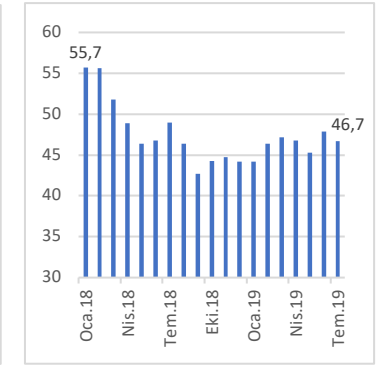
Grafik 1: SÜE

Grafik 2: KKO

Grafik 3: PMI-TR

Kaynak: (Sırasıyla) TÜİK, TCMB ve İSO verilerinden derlenmiştir.

Kapasite kullanım oranı (KKO) geçtiğimiz mart ayından beri devam eden yükseliş trendini temmuz ayında sürdürmedi. İmalat sanayinin genelinde KKO aylık bazda 0,9 puan azalarak 76,2 seviyesine geriledi.

2

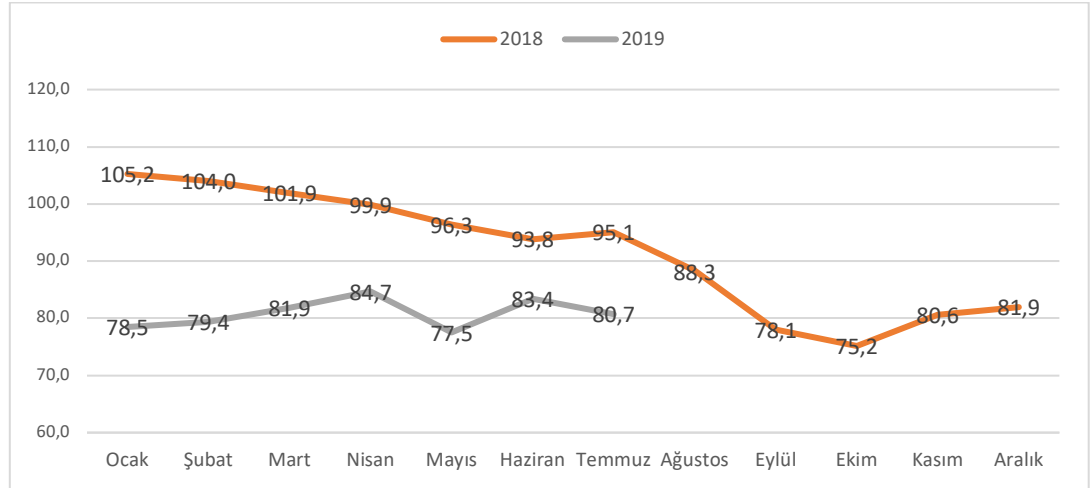
Sanayi üretiminin yönüne ilişkin bir diğer öncü gösterge olan **Türkiye imalat satın alma yöneticileri endeksi (PMI)** geçtiğimiz haziran ayında son 11 ayın en yüksek düzeyine ulaşırken, endeks temmuz ayında hafif gerileyerek 46,7 olarak gerçekleşti. PMI'nın gerilemesinde üretimdeki yavaşlama etkili oldu.

PMI endeksine göre, 50 değerinin üzerinde ölçülen tüm rakamlar sektörde genel anlamda bir iyileşme, 50 değerinin altı ise kötüleşme olduğu şeklinde yorumlanabilir. Dolayısıyla PMI-TR'nin hala eşik değer olan 50'nin altında seyrediyor olması genel olarak üretimde canlanmanın başlamadığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

2. Temmuzda Ekonomik Güven Endeksinde Gerileme

Tüketici ve üreticilerin genel ekonomik duruma ilişkin beklenti ve eğilimlerini özetleyen **ekonomik güven endeksi** temmuz ayında, bir önceki aya göre %3,3 azalışla 80,7 oldu.

Grafik 4: Ekonomik Güven Endeksi

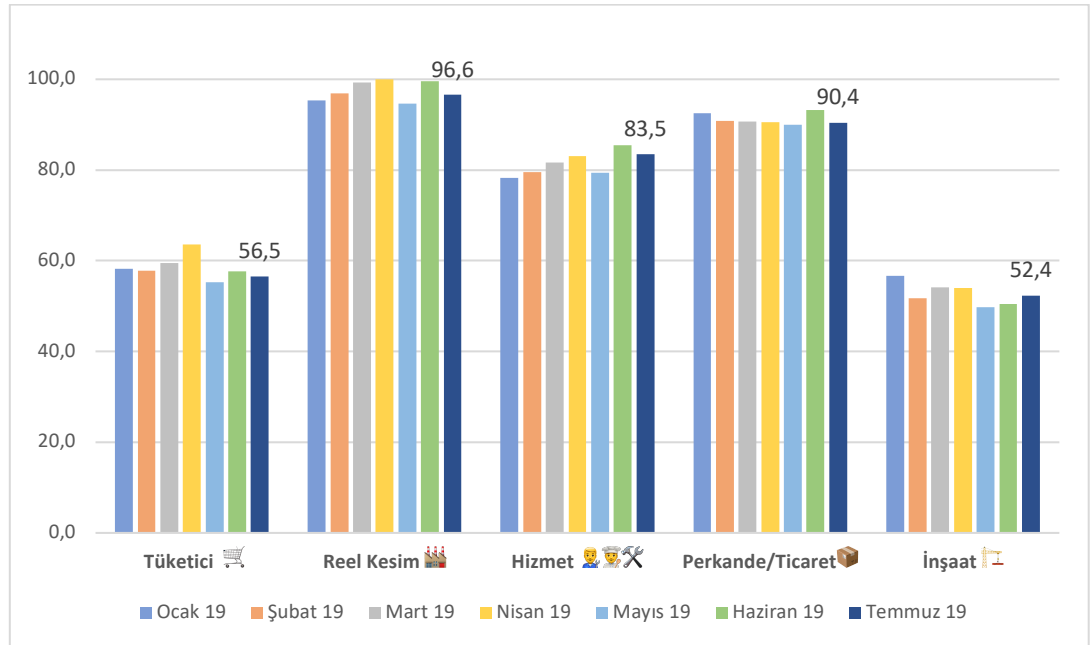

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Ekonomik güven endeksinde yaşanan düşüşte tüketici (56,5), reel kesim/imalat sanayi (96,6), hizmet sektörü (83,5) ve perakende/ticaret (90,4) sektörü güven endekslerinde yaşanan düşüşler etkili oldu. Temmuz ayında bir tek inşaat sektöründe (52,4) bir artış görüldü.

3

Grafik 5: Sektörel Güven Endeksleri-2019

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Ekonomik Güven Endeksinin 100'den büyük olması ortalama üzeri güveni, küçük olması ise ortalama altı güveni göstermektedir. 2018 Mart ayından beri Türkiye

ekonomik güven endeksi iyimserlik sınırı olan 100 eşik değerinin altında seyretmeye devam ediyor.

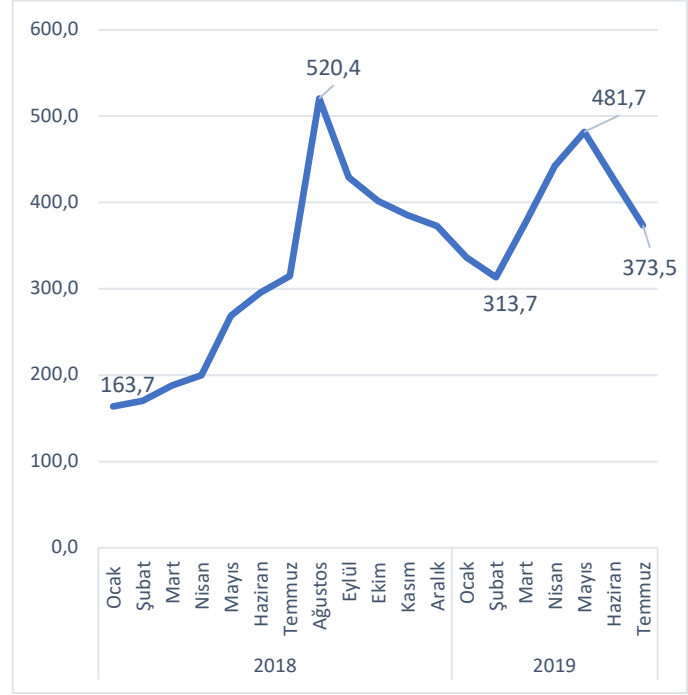
Özel sektör işyeri yöneticilerinin ekonominin mevcut durumu ve yakın geleceğe yönelik beklentilerinin ölçüldüğü sektörel güven endeksi de iyimserlik sınırının altında kaldı. Özellikle tüketici (56,5) ve inşaat (52,4) sektörlerine ait güven endeks değerleri uzun zamandır iyimserlik sınırının çok altında seyrediyor.

Grafik 6: CDS Türkiye (Aylık Ortalama)

Türkiye'nin CDS (Credit Default Swap) primindeki gelişmeler yabancı yatırımcıların Türkiye ekonomisine ilişkin risk algılarını gösteren önemli bir değişkendir.

Buna göre CDS primi, yatırımcıların, ülkelerin ekonomilerine olan güveni azaldığında yani ekonomiye dair risk algısı arttığında yükselir, tersi durumda ise düşer.

Temmuz ayında CDS-TR primi geçtiğimiz mart ayından beri en düşük seviyeye gerileyerek 373 düzeyinde gerçekleşti.

Kaynak: paragaranti.com

Not: Yukarıdaki güven endekslerinden farklı olarak CDS değerleri aylık değil günlük olarak yayımlanıyor. Aylık baza çekebilmek için, her aya ait ortalama bir değer çıkarılmıştır.

Buna rağmen endeks hala 2018'in ilk çeyreğine kıyasla çok yüksek düzeyde seyrediyor. Bu durum yabancı yatırımcıların Türkiye ekonomisine karşı risk algısının ve güven kaybının sürdüğünü göstermektedir.

3. Cari Denge Yıllık Bazda Fazla Verdi

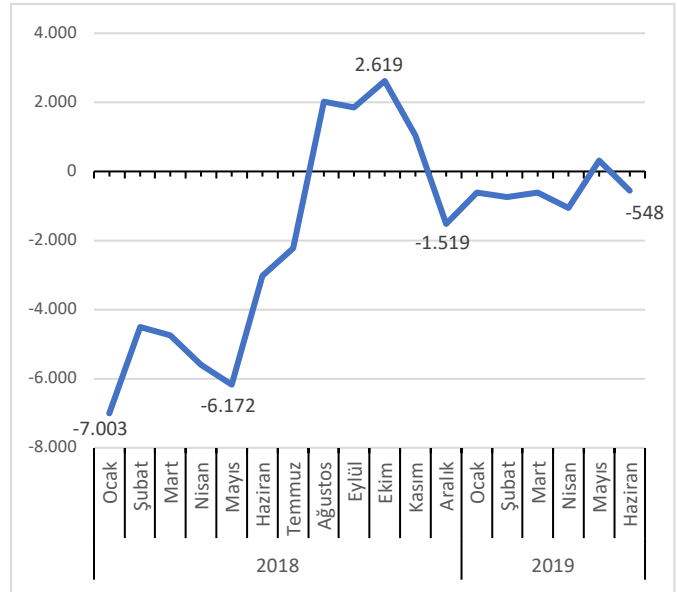
Türkiye'nin cari işlemler hesabı Haziran 2019'da bir önceki yılın aynı ayına göre 2.471 milyon dolar azalarak 548 milyon dolar açık verirken, yıllık bazda (12 aylık) ise 538 milyon dolar fazla verdi. Cari denge geçen yılın haziran ayında 3 milyar 19 milyon dolar açık vermişti. Böylece cari işlemler açığı Ocak-Haziran 2019 döneminde 3 milyar 259 milyon dolara geriledi.

Grafik 7: Cari İşlemler Dengesi
(Aylık-Milyon ABD Doları)

Söz konusunu azalmada özellikle dış ticaret açığının bir önceki yılın aynı ayına göre 1.823 milyon dolar azalışla 2.061 milyon dolara gerilemesi etkili oldu.

Ayrıca hizmetler dengesi kaynaklı girişlerde bir önceki yılın aynı ayına göre kıyasla 754 milyon dolar artarak 3.166 milyon dolara yükselmesi bir diğer önemli etken oldu.

Ekonomide yaşanan yavaşlamanın etkisiyle 12 aylık cari denge son 17 yılda ilk kez fazla verdi.

Kaynak: TCMB verilerinden derlenmiştir.

Tablo 1: Ödemeler Dengesi
(Milyon ABD Doları)

TCMB'den elde edilen verilerine göre Haziran 2019'da doğrudan yatırımlardan kaynaklanan net girişler bir önceki yılın haziran ayına göre 471 milyon dolar olarak 581 milyon dolar oldu.

Portföy yatırımlarında 2 milyar 98 milyon dolarlık net çıkış kaydedildi. Resmi rezervlerde 2 milyar 476 milyon dolar azalış gözlenirken, kaynağı belirsiz döviz giriş-çıkışını gösteren net hata noksan kaleminde 2 milyar 778 milyon dolarlık net döviz çıkışı kaydedildi.

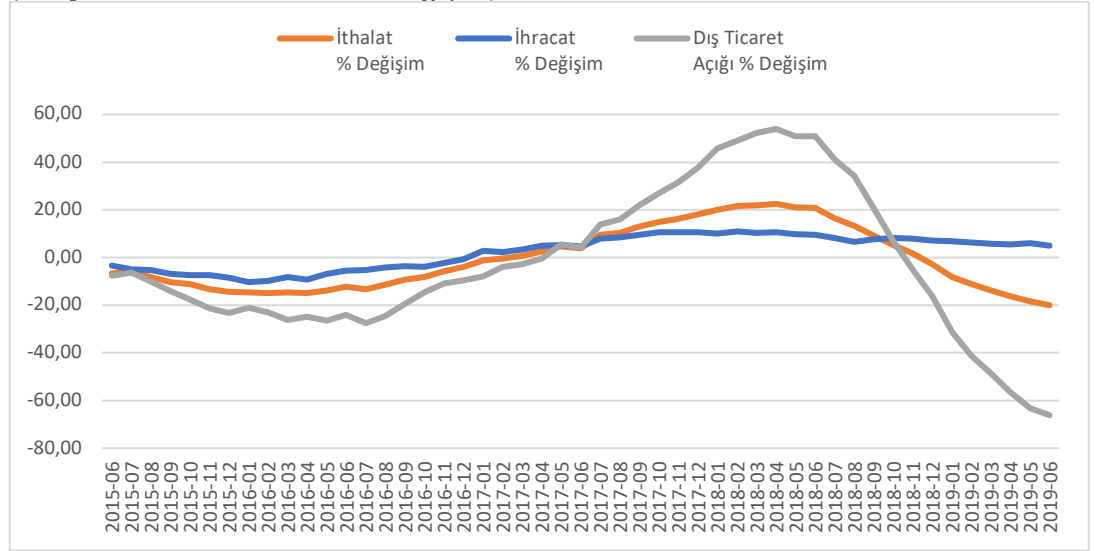
	2018 Ocak-Haziran	2019 Ocak-Haziran	2018 Haziran	2019 Haziran
Cari İşlemler Dengesi	-31.049	-3.259	-3.019	-548
Sermaye Hesabı	32	18	-4	-1
Finans Hesabı	-13.655	-1.764	4.864	-851
<i>Doğrudan Yatırımlar</i>	3.233	3.112	1.052	581
<i>Portföy Yatırımları</i>	-121	1.592	-897	-2.098
<i>Toplam Net Dış Borçlanma</i>	10.543	-2.940	-5.019	2.368
Net Hata ve Noksan	9.603	-161	899	-2.778
Rezervler	-7.759	-1.638	-6.988	-2.476

Kaynak: TCMB verilerinden derlenmiştir.

4. Haziranda Dış Ticaret Açığı %42,5 Azaldı

Ekonomide yaşanan daralmanın bir yansıması olarak dış ticaret açığında görülen azalış haziran ayında da devam etti. Haziran 2019'da **ihracat** bir önceki yılın aynı ayına göre %14,3 artarak 11 milyar 82 milyon dolar, **ithalat** %22,7 azalarak 14 milyar 259 milyon dolar olarak gerçekleşti. Böylece haziran ayında **dış ticaret açığı**, %42,5 azalarak 3 milyar 177 milyon dolara geriledi. 12 aylık ortalamalara göre ise dış ticaret açığında yaşanan değişim % -66,13 oldu. İhracatın ithalatı karşılama oranı ise %77,7'ye yükseldi. Bu oran geçen yılın aynı ayında %70,1 olarak kayıtlara geçmişti.

Grafik 8: İhracat, İthalat ve Dış Ticaret (12 Aylık Ortalamalara Göre % Değişim)

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Ülkelere göre dış ticaret dağılımında yine ilk sırada ihracatta Almanya, ithalatta ise (petrol ve doğalgaz alımının etkisiyle) Rusya yer aldı. Almanya'ya yapılan ihracat 1 milyar 74 milyon dolara ulaşırken, bu ülkeyi sırasıyla 985 milyon dolarla Birleşik Krallık, 640 milyon dolar ile Fransa ve 613 milyon dolar ile İtalya takip etti. Rusya'dan yapılan ithalat 1 milyar 537 milyon dolar olarak gerçekleşirken, bu ülkeyi 1 milyar 276 milyon dolarla Çin, 1 milyar 192 milyon dolarla Almanya ve 919 milyon dolarla ABD izledi.

Dış ticaretin sektörlere göre dağılımında, imalat sanayi toplam ihracatın yaklaşık %94,4'ünü gerçekleştirerek dış ticaretin en önemli sektörü olmayı sürdürdü.

Yapılan ihracatın **teknoloji yoğunluklarına** göre dağılımına bakıldığında ise daha çok *orta-yüksek teknoloji ürünler* (%37,7) ile *düşük teknoloji ürünlerin* (%31,6) ihracatının etkili olduğu görülür. Ayrıca toplam ihracat içinde *orta-düşük teknoloji ürünlerin* payı %27,6 ve *yüksek teknoloji ürünlerin* payı ise sadece %3,2 olarak gerçekleşti.

5. İşgücü Piyasasında Daralma Devam Ediyor

Türkiye genelinde Mayıs 2019 döneminde işsizlik oranı yıllık bazda 3,1 puanlık bir artışla %13'e ulaştı. İşsiz sayısı ise 1 milyon 21 bin kişi artarak 4 milyon 157 bin kişi oldu.

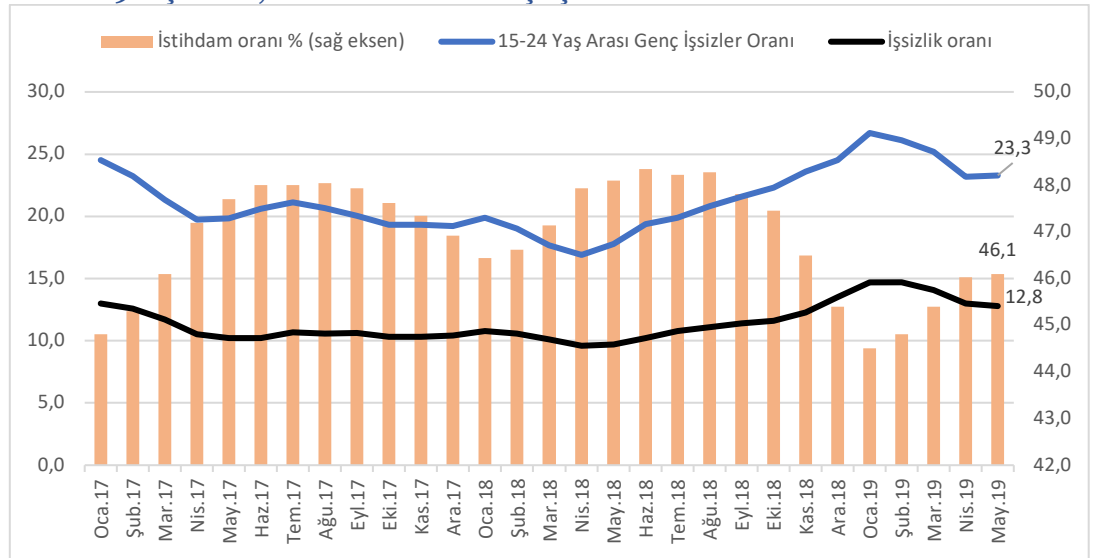
Tablo 2: İşgücü Göstergeleri

Aynı dönemde genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı 5,5 puan artışla %23,3'e yükseldi. İstihdam oranı 2 puanlık azalışla %46,1'e, istihdam edilen kişi sayısı ise 869 bin kişi azalarak 28 milyon 269 bin kişiye geriledi. Ne çalışan ne de örgün bir eğitim kurumunda yer almayan gençlerin toplam genç nüfus içindeki oranını ise %24 olarak kayıtlara geçti.

	Mayıs-19
İşsizlik Oranı	%12,8
İşsiz Sayısı (Milyon Kişi)	4,157
Genç İşsizlik Oranı	%23,3
Tarım Dışı İşsizlik Oranı	%15,1
İşgücüne Dahil Olmayanlar (Milyon Kişi)	28,916
İstihdam Oranı	%46,1
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Milyon Kişi)	28,269
Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olanların Oranı	%24

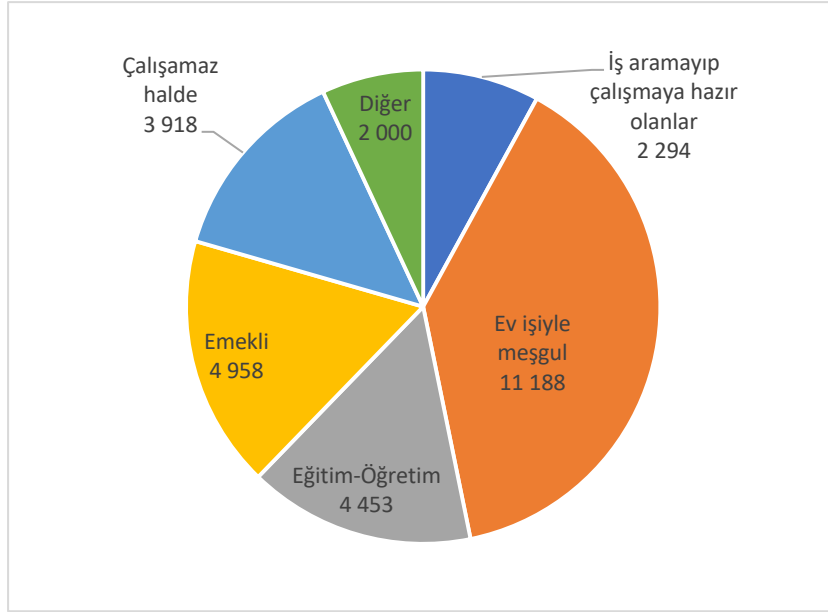
Kaynak: TÜİK

Grafik 9: İşsizlik, İstihdam ve Genç İşsizlik

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Grafik 10: Nedenlerine Göre İşgücüne Dahil Olmama – (bin kişi)

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Mayıs 2019 döneminde nedenlerine göre işgücüne dahil olmayan nüfus içerisinde 11 milyon 188 bin kişi ile *ev işiyle meşgul olanlar* (kadınlar) yine en yüksek paya sahip oldu. Bunun dışında, çeşitli nedenlerle iş aramayan, ancak 2 hafta içerisinde işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten *iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar* grubunda 2 milyon 294 bin kişi yer aldı.

8

Aynı dönemde *eğitim ve öğretim* nedeniyle iş gücüne dahil olmayanların sayısı 4 milyon 453 bin kişi, *emekliler* 4 milyon 958 bin kişi, *çalışamaz halde* olanlar 3 milyon 918 bin kişi ve son olarak *diğer* sebeplerden dolayı iş gücüne dahil olmayanların sayısı 2 milyon kişi olarak kayıtlara geçmiştir.

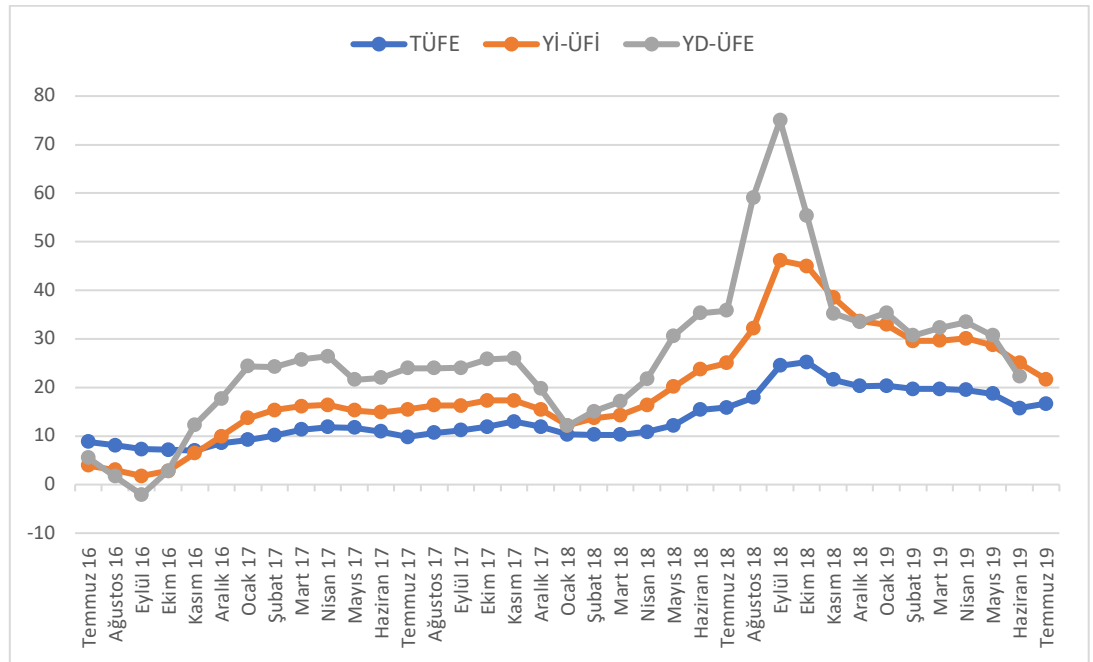
6. Temmuz Ayında Enflasyon %16,65'e Yükseldi

Temmuz 2019'da **Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE)** yıllık bazda %16,65 olarak gerçekleşti. TÜFE'deki artış aylık bazda %1,36, bir önceki yılın aralık ayına göre %6,44 ve on iki aylık ortalamalara göre %19,91 oranında oldu.

Yurt İçi Üretici Enflasyonu (Yİ-ÜFE) ise temmuzda aylık bazda %0,99 düşerken, yıllık bazda %21,66 artış gösterdi. Geçtiğimiz aralık ayına göre %7,02 ve on iki aylık ortalamalara göre ise %32,34 oranında arttı.

Yurt Dışı Üretici Enflasyonu (YD-ÜFE) haziran ayında (TÜFE ve Yİ-ÜFE'ye göre bir ay gecikmeli açıklanır) aylık bazda %3,24 düşerken, bir önceki yılın aralık ayına göre %9,43, bir önceki yılın aynı ayına göre %22,23 ve on iki aylık ortalamalara göre %38,97 oranında yükseldi.

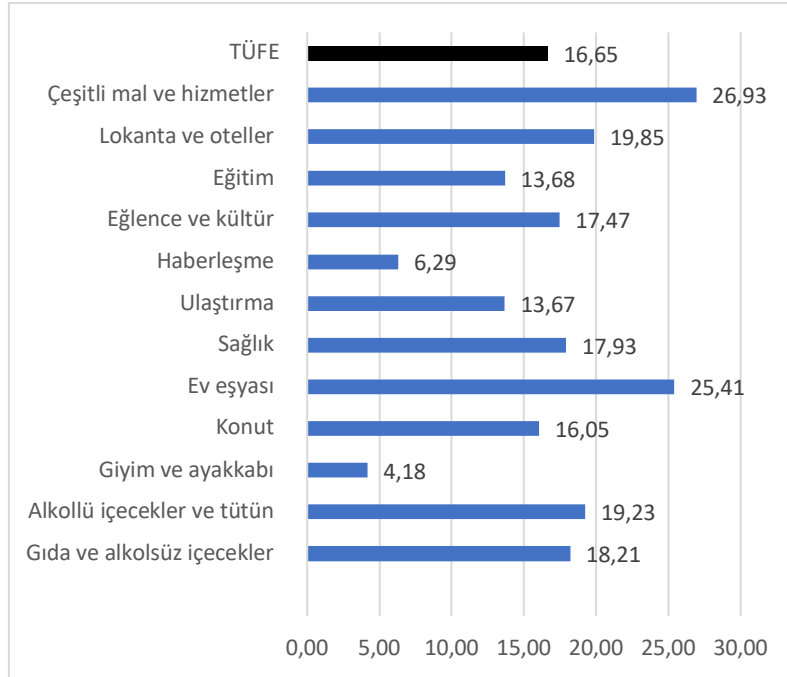
Grafik 11: Enflasyon: TÜFE ve ÜFE

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Geçtiğimiz aylara kıyasla TÜFE ile Yİ-ÜFE arasındaki makas azalmakla birlikte hala %5 düzeyinde bir fark bulunmaktadır. Bu fark, üretici maliyetlerindeki artışın henüz tüketici fiyatlarına yansıtılmadığı ve gelecekte TÜFE'de yukarı yönlü eğilimin devam edeceğini işaret etmektedir. Diğer taraftan, beklenti baz etkisinden dolayı geçen yıl görülen yüksek enflasyonun bu yılın geri kalanında tekrar etmeyeceği yönündedir.

Grafik 12: TÜFE’de Ana Harcama Gruplarına Göre Yıllık Değişim Oranları (%) Temmuz 2019

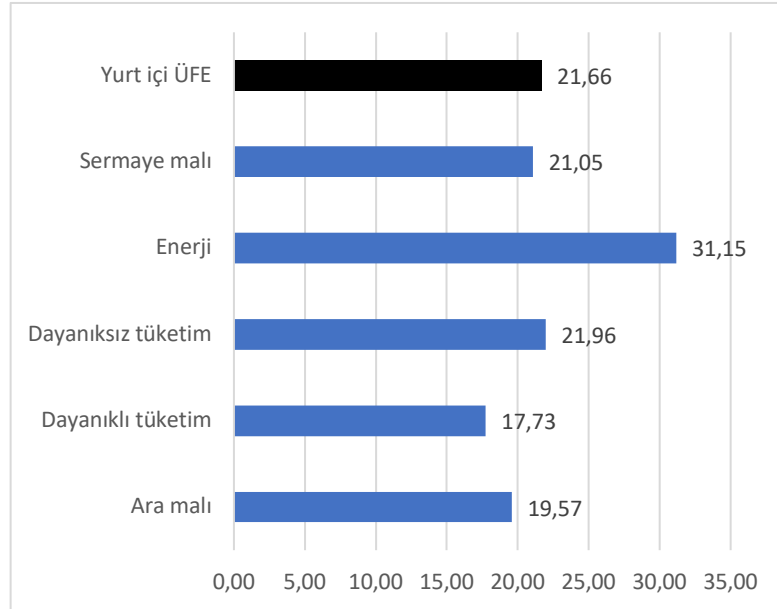

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

TÜFE’yi oluşturan ana harcama grupları arasında, yıllık bazda en fazla artış %26,93 ile çeşitli mal ve hizmetler grubunda görüldü.

Artışın yüksek olduğu diğer gruplar; %25,41 ile ev eşyası grubu, %19,85 ile lokanta ve oteller grubu ve %19,23 ile alkollü içecekler ve tütün grubu izledi.

Grafik 13: Y-İçi ÜFE’de Ana Sanayi Gruplarına Göre Yıllık Değişim (%) Temmuz 2019

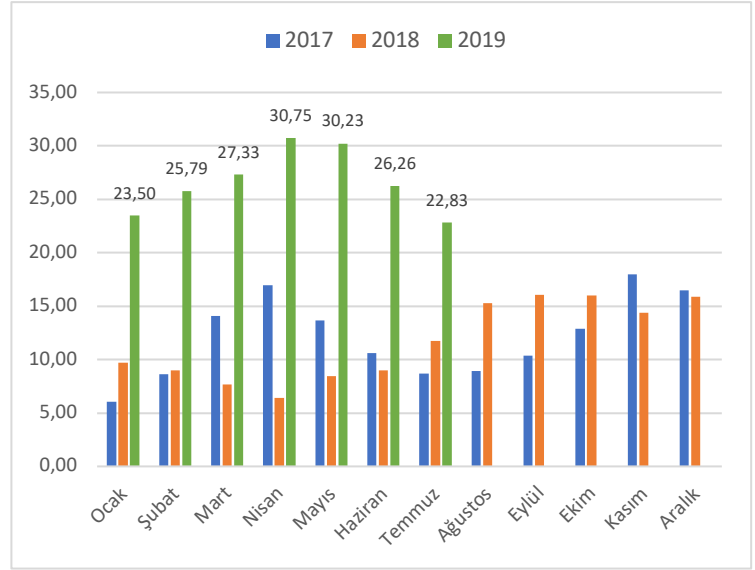
Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Yİ-ÜFE’yi oluşturan alt sektörler arasında en yüksek artış %31,15 enerji grubunda oldu.

Ayrıca sermaye malı ve dayanısız tüketim malı grubunda yaklaşık %21 oranında ve ara malı grubunda yaklaşık %20 oranında artış kaydedildi.

Grafik 14: Tarım ÜFE'de Yıllık Değişim (%)

Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksinde (Tarım-ÜFE) düşüş trendi devam etti. Buna göre Tarım-ÜFE temmuz ayında bir önceki aya göre %1,06 oranında azalırken, yıllık bazda %22,83 oranında arttı. Aralık ayına göre bu artış yaklaşık %8,81 olurken, on iki aylık ortalamalara göre ise endeks %22,20 artış gösterdi.

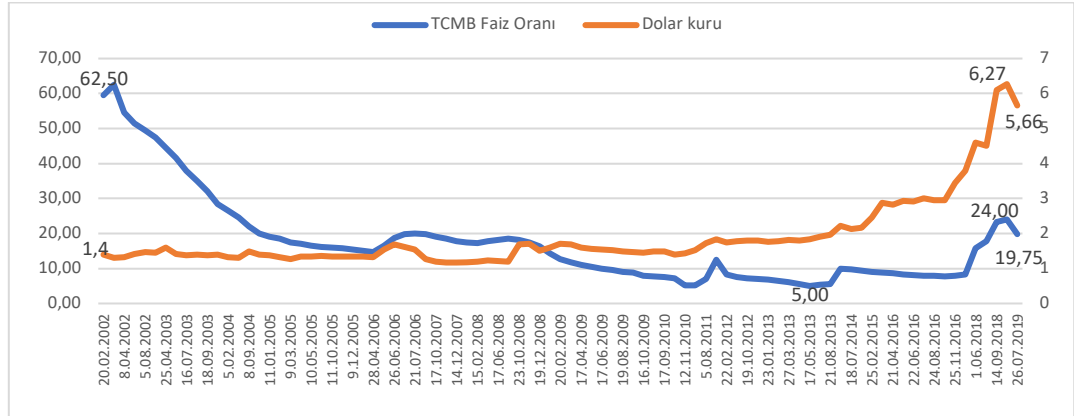

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

7. Merkez Bankası'ndan Faiz İndirimi

TCMB, yeni atanan Murat Uysal başkanlığında ilk toplantısında politika faizini beklendiği gibi düşürdü. TCMB Para Politikası Kurulu politika faizinde 425 baz puan indirim kararı aldı ve böylece politika faizi yüzde 24'ten yüzde 19,75'e düşmüş oldu.

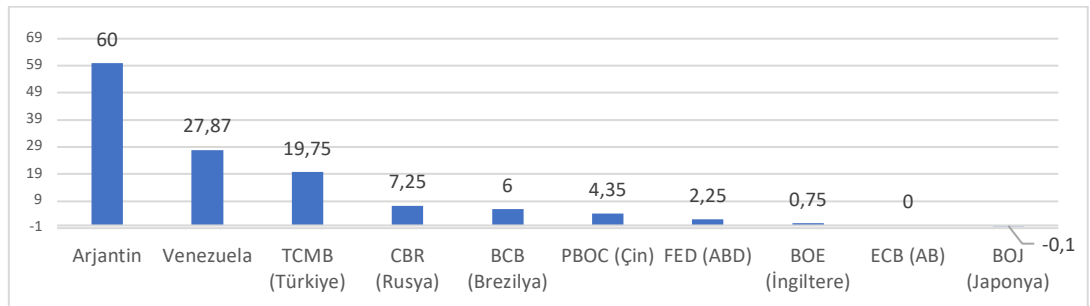
Grafik 15: TCMB Faiz Oranları ve Döviz Kuru Değişim Seyri (2002-2019)

Kaynak: TCMB verilerinden derlenmiştir.

Kurul faiz oranlarının düşürülmesine ilişkin yaptığı basın duyurusunda (25 Temmuz 2019) alınan kararın gerekçelerini şöyle sıraladı: *İktisadi faaliyetin ılımlı bir toparlanma eğilimi sergilemesi, mal ve hizmet ihracatı artış eğilimi ve özellikle turizmdeki güçlü seyir ile önümüzdeki dönemde net ihracatın büyümeye katkısının sürmesinin beklenmesi gibi gelişmeler belirtilmiştir. Ayrıca enflasyondaki düşüş eğilimi ve finansal koşullardaki kısmi iyileşmeyle birlikte ekonomideki kademeli toparlanmanın devam edeceği öngörülmektedir.* Cari işlemler dengesindeki iyileşme süreci, gelişmiş ülke merkez bankalarının genişleyici para politikası adımları geliştirmekte olan ülke finansal varlıklarına yönelik talebi ve risk iştahını desteklemektedir. Kurul enflasyondaki düşüş sürecinin sürekliliğinin sağlanmasını öncelik olarak belirtmekte ve bu düşüşün *ülke risk priminin gerilemesi, uzun vadeli faizlerin aşağı gelmesi ve ekonomideki toparlanmanın güç kazanması açısından büyük önem taşıdığını* vurgulamıştır. Merkez Bankası fiyat istikrarı ve finansal istikrar amaçları doğrultusunda elindeki bütün araçları kullanmaya devam edecektir.

Grafik 16: Dünya MB'ları Geçerli Faiz Oranları

Kaynak: tr.investing.com/central-banks/ verilerinden derlenmiştir.

Diğer taraftan TCMB'nin faiz indirim kararına rağmen Türkiye hala dünyada politika faizi en yüksek olan ülkeler arasında yer alıyor. Buna göre Türkiye Arjantin ve Venezuela'dan sonra en yüksek faiz oranına sahip ülke.

Yasal Uyarı

Bu bültende yer alan bilgiler güvenilir olduğuna inanılan ve kamuya açık olan kaynaklardan derlenmiştir. Bülten sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır, Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi'nin kurumsal yaklaşımını yansıtmamaktadır. Bülteni hazırlayan akademisyenlerin kişisel görüşleri ve değerlendirmelerini içerebilir. Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi bültende yer alan bilgi ve değerlendirmelerin kesin doğruluğu ya da değişmezliği ile ilgili bir garanti vermemektedir. Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi bültende yer alan bilgileri herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu bültende yer alan bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaysız oluşabilecek zararlardan Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi hiçbir şekilde sorumluluk üstlenmemektedir.

Bu bültende yer alan bilgilere kişisel kullanımlar için izin verilmiştir, bunun dışında ticari ya da kamusal olsun herhangi bir kullanımda Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi'nin izni olmadan kısmen ya da tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz ve yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.